

کارنامه‌ی اخلاق پژوهی در دو سال اخیر

محمد نوری

مقدمه

اخلاق به عنوان دانشی که به فضایی که باید به تحقیق و اکتساب آن پرداخت و ردایی که اجتناب از آنها ضروری است، می‌پردازد، حجم قابل توجه و متنابهی از فرهنگ مسلمانان را به خود اختصاص داده است. کمیت و کثرت عناوین وسایل و کتب اخلاقی، پیداست گرانسنگ مسلمانان در کنار میراث‌های علمی نظیر فقه، کلام، نجوم، حساب و هندسه است؛ البته علاوه بر کمیت، نظریات اخلاق پژوهان مسلمان همچون ابن عدی، ابوعلی مسکویه، خواجه‌نصیرالدین طوسی و ابوحامد محمد غزالی در سطح بین‌الملل، قرن‌ها سیطره داشت و چون نظریه‌ها و تئوری‌های ابتکاری مسلمین در زمینه نور و جرم در دانش‌های طبیعیات، آرای اخلاقی آنها در مراکز پژوهشی و آموزشی جهان محوریت یافته بود. به همین دلیل کتابهای اخلاقی چون تهذیب الاخلاق و تطهیر الاعراق از ابوعلی مسکویه به چند زبان ترجمه شده بود تا دانشجویان به راحتی به آرای اخلاقی دست یابند.^۱

---

^۱ - برخی اطلاعات چاپ‌ها و ترجمه‌های این اثر در مقدمه چاپ بیدار و نیز در مأخذشناسی علوم عقلی الانوری، ج ۱، ص ۲۲۶-۲۲۷ آمده است.

امروزه بیش از گذشته بشریت به معنویت نیازمند است، به ویژه در جوامع مدرن این نیاز مشهودتر است؛ البته در جوامع اسلامی مثل ایران هم، عقب ماندگیهای معنوی به فراوانی به چشم می‌خورد. لذا این راه کارهای معنویت گرایانه و اخلاق گرایانه‌ی و اسلام، سخنی آلام و راه حل و درمان دردها است. بنابراین میراث اخلاقی مسلمان صرفاً يك مقوله‌ی علمی نیست، همان گونه که فقط عنصر موزه‌ای و متعلق به گذشته نیز سنی باشد، بلکه تجربه‌هایی است که چندین قرن، جامعه اسلامی را ساخته و در این عصر هم می‌تواند دردهای روحی و نفسانی انسان را درمان کند.

نظریه در اغلب دانشمندان علوم اجتماعی این است که معنویت و فضائل زیربنا است و با وجود اینها جامعه به رفاه و سعادت نمایی خواهد رسید. امکانات مادی، تکنولوژی و حتی علوم در صورت فقدان معنویت نه تنها سودمند نیست که مضر هم هست. این دیدگاه از ابتدای بعثت به عنوان خشت اول پذیرفته شده بود؛ زیرا قرآن همواره بر تزکیه و تقدم آن بر تعلیم تأکید ورزیده است و پیامبر اکرم (ص) با جمله «انی بعثت لاتمم مکارم الاخلاق»^۱ اسرار نموده است که جامعه مطلوب و آرماتی بدون انسان سازی و اخلاق امکان‌پذیر نیست. خوشبختانه میراث شیعه در این زمینه افزون‌تر است و شیعه توسط امام علی (ع)، دانش اخلاق را بنیان نهاد^۲ و روایات فراوانی در الکافی و بحار الانوار و دیگر مجامع روایی شیعه در زمینه اخلاقیات هست که نشانگر اهتمام تشیع به اخلاق است.

دین پژوهان معاصر یکی از ملاک‌های مهم داوری درباره ادیان را موفقیت نظام اخلاقی آن دین دانسته‌اند. دینی که پیروان خود را به درستی تربیت نکند و اساساً نظریه‌ی تربیتی نداشته باشد، به نظر آنان، از جرگه‌ی ادیان مطلوب بیرون است. امروزه رفتارهای مسلمانان و التزام آنان به بایسته‌های معنوی، موجب

^۱ - کنز العمال، ج ۱۱، ص ۴۲۰

^۲ - تأمین الشیعه العلوم اسلام، سیدحسن صدر، ص ۳۰۲

جذب مردمان جهان به دین اسلام است. بسیاری به جای مطالعه و پژوهش درباره‌ی يك دین به رفتار پیروان آن می‌نگرید و آن را ملاك صحت و حقانیت آن دین می‌دانند. فعلاً به درستی یا نادرستی این سنجش کاری نداریم، سه گزارش از واقعیتی است که وجود دارد؛ از این رو نخبگان مسلمان باید نظام اخلاقی اسلام را براساس میراث سختی گذشته و اقتضائات معاصر سامان دهند.

مجله‌ی اخلاق به عنوان اولین نشریه‌ی تخصصی اخلاقی در این زمینه تأثیر و نقش قابل توجهی دارد. یکی از رسالت‌های مهم این مجله اطلاع‌رسانی است؛ هم نسبت به اعماق تاریخی میراث اخلاقی باید اطلاع‌رسانی نماید و هم نسبت به حوادث جاری و چاپ و نشر آثار جدید. امروزه با تحولات فرهنگی و سیطره‌ی مدرنیته، مسائل اخلاقی مثل مسائل ملاکی و فقهی دچار تحولات شده است. متأسفانه گاه مشاهده می‌شود بعضی نویسندگان هنوز در حال و

هوای دغدغه‌های جالی‌نوسی و ارسطویی اخلاق‌اند. با اینکه امروزه، موضوعاتی مثل اخلاق زیست محیطی، اخلاقیات مدنی و ارزش‌های مدیریتی مطرح است. خلاصه اینکه به دلیل فقدان اطلاع‌رسانی مناسب و عدم چرخه‌ی اطلاعات در زمینه اخلاق، موضوعات و مستندات و نوپیدای اخلاقی از انظار مخفی و غائب مانده است. مدیریت این مجله باید این چرخه را فعال سازد و اطلاع‌رسانی در عرصه‌ی اخلاق را پویا و فراگیر نماید.

اخلاق مثل دیگر دانش‌ها، عرصه‌ای برای رقابت ادیان و مذاهب است؛ اگر نتوانیم نظام نوین اخلاقی، اخلاق کارآمد و پاسخگو، تحلیل‌های متقن و مستحکم و مستدل، آثار علمی و آکادمیک عرضه کنیم، از میدان رقابت به کنار رانده می‌شویم. به این دلیل وظیفه‌ی این مجله سنگین‌تر از دیگر نشریات تخصصی است زیرا بارهای مانده بر زمین در چندین دهه را باید به مقصد رساند؛ با اینکه برای نمونه زمینه‌ی فقه چند دهه جلوتریم و در عرصه‌ی کلام نیز همین‌طور.

بهرحال با توجه به دغدغه‌های فوق، قرار شد مشخصاتی از هر شماره را به معرفی آثار جدید بپردازیم. این فهرست دارای مشخصات زیر است:

- ۱- در طول سه ماه هر اثر جدیدی به دستمان می‌رسد، اگر چه در سال‌های پیش منتشر شده باشد، معرفی می‌شود.
- ۲- آثار فارسی و عربی در يك بخش و آثار لاتین در بخش دوم معرفی می‌شود.
- ۳- آثار خارجی هر چند در محدوده‌ی فرهنگ اسلامی نیست و به مدت اخلاقی بودن معرفی می‌شود. هدف، دستیابی به دغدغه‌ها و خاستگاه‌های اخلاقی پژوهی در غرب است. زیرا خواهی نخواهی این رهیافت‌ها به مراکز علمی ما رخنه می‌کند و خوب است با آشنایی نسبت به آنها آمادگی نسبی وجود داشته باشد.
- ۴- این فهرست گزینش است و شامل همه‌ی آثار نیست. البته حتی‌المقدور آثار سودمند و مهم حذف نمی‌شود و فقط آثار غیر علمی و تبلیغی و به اصطلاح «زرد» از قلمرو بیرون است.
- ۵- هر اثر شامل دو قسمت مآخذشناسی یعنی مشخصات صوری و فیزیکی و چکیده یا محتوای اثر است. آثاری که به نوعی متعارف شناخته شده‌اند، چکیده آنها هم کوتاه است.
- ۶- آثار (بخشی به ترتیب الفبایی عنوان مرتب شده است). امید است از نظریات و نقدهای مباحثان قلم و اندیشه بهره‌مند شویم و لغزش‌ها و اشکالات با پیشنهادات و تذکرات مرتفع گردد.
- ۷- آثار فقط برحسب زبان تقسیم خواهند شد. ولی آثار اخلاق اسلامی دارای مشرب‌های فلسفی، ادبی، عرفانی، حدیثی و قرآنی‌اند. نیز آثار غربی تابع مشرب‌ها و مکاتب مختلف‌اند و امید است در آینده بتوانیم آثار را رده‌بندی موضوعی نماییم.

بخش اول: منابع عربی و فارسی

آداب اسلامی، توصیه‌هایی در نحوه معاشرت با مسلمین^۱، آلمانی، فن احمد دنفر،

¹ 1- Islam- Knigge. Ratscholge Zum Umgang mit muslimen in Deutschland

مونیخ، مرکز اسلامی، ۱۳۸۳.
مجموعه‌ای از آموزه‌های اخلاقی - اسلامی است که به منظور آشنایی غیر
مسلمانان و یا تازه مسلمان شدگان با اسلام تدوین شده است. مؤلف آداب
اسلامی و اخلاقیات را با قلمی روان بیان کرده است. مسایلی مثل زندگی
شخصی و اجتماعی، طهارت، آداب غذا خوردن، عبادت و روزه، برخورد
پزشکان با مریض مسلمان و یا معلمان در کودکان و مدرسه با بچه‌های
مسلمان از مباحث این کتاب است.

آداب مسلمان زیستن، سید عبدالله شکور، قم، نشر پیام مهدی (عج)، چاپ دوم،
۱۳۸۴، ۱۲۳ ص.

معرفی و تحلیل آداب و وظایفی است که مسلمانان در کشورهای مختلف اجرا
کرده‌اند. این آداب در متون اخلاقی و بخش «تدبیر منزل» کتب قدیمی موجود
است. این آداب هم شامل وظایف و اخلاق فردی و هم اخلاق و آداب
اجتماعی است؛ مثل: آداب سلام کردن، آداب صلوات فرستادن، آداب
آراستگی و نظافت، آداب خوابیدن و بیدار شدن، آداب غذا خوردن، آداب
درس خواندن و آداب سفر. نویسنده با تأکید بر منابع قرآنی و حدیثی شیعه به
تألیف پرداخته است.

آداب و سلوک قرآنی: تحلی، کریم محمود حقیقی، شیراز، فلاح، چاپ دوم، ۱۳۸۴،
۲۴۸ ص. پژوهشی در مقولات اخلاق اسلامی برای وصول به صفات نیک
انسانی است. تزلّی و تزلّی سه مرحله از سلوک اخلاقی است. نویسنده
در این مجلد به مباحث تحلی پرداخته است. وی با نثری روان مخاطبان را با
رفتارهای اخلاقی آشنا می‌سازد تا آنان با آراستن خود به این رفتارها و صفات،
این مرحله را نیز با موفقیت سپری سازند. زهد، قناعت، توکل، صبر، وفای به

عهد و صلّه‌ی رحم از جمله‌ی این صفات هستند.

آشنایی با اخلاق اسلامی، محمد حسن حایری یزدی، مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۸۴، ۱۶۸ ص.
نویسنده ارزش‌هایی مثل تقوا را که در فرهنگ اسلامی مورد تأیید و تأکید قرار گرفته بررسی کرده است.

آفات الطلاب، شاکر برخوردار فرید، تهران، صبا، ۱۳۸۴، ۲۶۱ ص.
این کتاب درباره‌ی اخلاق طلاب و دانشجویان است. ابتدا به شناسایی آفات و آسیب‌های تحصیل علم پرداخته و با استناد به سیره‌ی عالمان شیعه و احادیث، به تحلیل عواملی پرداخته که مانع و آفت برای طلاب علوم دینی محسوب می‌شوند. وی این موانع را در نوزده بخش، مثل: نداشتن انگیزه‌ی الهی، زود ازدواج کردن، کبر، دنیا دوستی، بد اخلاقی، پر خوری، عزلت‌گزینی، نظام آموزشی غلط، کار خلاف مقررات انجام دادن و رعایت نکردن مقام استاد، تنظیم کرده است.

آینه‌ی عبرت (صدها مجلس در مجالس ترحیم)، نعمت الله فروغی، قم، طوبای محبت، ۱۳۸۴، ۱۶۵ ص.
بررسی مباحثی اخلاقی بر اساس آیات، حکایت‌ها و احادیث است. کتاب به منظور پند و موعظه و بیان عبرت‌ها تألیف شده است. در فصل اول گزیده‌ای از آیات و روایات درباره‌ی مسایل و احوال عالم آخرت مانند نامه‌ی اعمال، تجسم اعمال، سود و زیان در قیامت و زلزله قیامت مطرح شده؛ در فصل دوم با نقل حکایت‌هایی از تاریخ اسلام موضوع قیامت و غفلت از آن را در این حکایت‌ها برای خواننده ترسیم کرده است. فصل سوم درباره‌ی مقام پدر و مادر و نیکی و احترام به آنها از نظر قرآن و حدیث بحث شده است. این اثر عمدتاً به داستان‌های اخلاقی تکیه کرده است؛ از این رو مخاطب آن عموم مردمنده و در

سطح آکادمیک نیست.

آینه‌ی فضیلت شرح خطبه‌ی متقین، رضا دهقانی، قم، شاکر، ۱۳۸۴، ۴۳۲ ص.
بررسی و تفسیر خطبه‌ی متقین است که امام علی علیه‌السلام در آن ویژگی‌های
پرهیزگاران را بیان می‌کند. نویسنده ابتدا به معرفی نهج‌البلاغه و ویژگی‌های آن،
نیز گردآورنده‌ی آن می‌پردازد. آن‌گاه خطبه‌ی متقین را معرفی می‌کند و منابع
متقدم بر نهج‌البلاغه را که این خطبه در آنها آمده است، برمی‌شمارد. سپس با
ارایه‌ی فرازهای این خطبه به شرح تفصیلی آن می‌پردازد. وی در این باره از قرآن
و منابع روایی و تاریخی و نیز اشعار عرفانی بهره گرفته است. مقام تقوا، احسان،
حمد، صلوات، خلقت، تواضع، قلب حزین، قناعت، عفت نفس، شب
زنده‌داری، قرآن‌درمانی، خوف، برخی از مباحث این خطبه است. خطبه‌ی
متقین در واقع نظام ارزشی و مجموعه‌ی فضایل و رذایل انسانی است که از زبان
سلسله‌جنبان مکتب علوی بیان شده است.

ابواب معرفت، شمس‌الله دارابی، قم، لاهیجی، ۱۳۸۳، ۱۰۳ ص.
با تکیه بر احادیث و سخنان معصومان علیه‌السلام به بررسی موضوعات اخلاقی و
معنوی پرداخته است. تلاش نویسنده ارایه‌ی دورنمایی از معارف اسلامی، به
جوانان و جامعه اسلامی بوده است. مباحثی مثل پرداختن به قرآن، دعا، روزه،
نماز، علم، پیامبران، بیماری و عیادت، تنگدستی، درستی، خانواده، گناه و
شیطان، قضاوت و قیامت در این کتاب آمده است.

اخلاق پیامبران، یعقوب علی برجی، قم، دارالهدی، ۱۳۸۴، چاپ ششم، ۲۴۰ ص.
درباره‌ی سلوك اخلاقی پیامبران الهی و ویژگی‌های شخصیتی آنان است.
ویژگی‌های بارز شخصیت هر یک از پیامبران الهی با استناد به قرآن و کتاب‌های
روایی، بررسی شده است. نویسنده در صدد ارایه‌ی الگوهای مناسب برای
پیروان حقیقت است. صداقت ادريس علیه‌السلام، ابراهیم علیه‌السلام، قهرمان شکیبایی و

انابه، اسماعیل صادق الوعد علیه السلام، عفت و پاکدامنی یوسف علیه السلام، موسی علیه السلام و شرح صدر، الگو بودن محمد صلی الله علیه و آله برخی از مباحث کتاب است.

اخلاق و تربیت اسلامی، امرالله اندرزیان، یاسوج، فاطمیه، ۱۳۸۳، ۲۴۰ ص.
بررسی چهارده موضوع اخلاقی است که با استناد به آیات قرآن و روایات انجام یافته است. عناوین مباحث آن اینگونه است: مباحثی پیرامون علم اخلاق، ایمان و مؤمن، کمال انسان، شناخت نفس در آمدی بر شناخت خدا، تقوا و آثار آن، محبت و عشق به خدا، تربیت از دیدگاه اسلام، اصول تربیت، آداب معاشرت در اسلام، اوصاف اهل آخرت در حدیث معراج، حب دنیا و آثار آن، گناه و پیامدهای آن و توبه و پشیمانی و اسباب آن.

إرشاد القلوب: المنجی من عمل به من أليم العقاب، عربی، حسن بن محمد دیلمی، به کوشش سید هاشم میلانی، چاپ دوم، تهران، اسوه، ۱۳۸۳، ۴۴۴ ص.
از کتاب‌های قدیمی اخلاق است که ارزش‌ها و هنجارها را بر اساس روایات توضیح داده است.

اسلام و کمک‌های مردمی، فرازمند، قم، نسل جوان، ۱۳۸۳، ۱۹۹ ص.
بررسی دیدگاه اسلام در مورد اخلاق اجتماعی است. از نظر مؤلف، در فرهنگ اسلام کمک‌های مردمی به دلیل اهمیت زیاد آن تأکید شده است. به ویژه بر کمک به نیازمندان و یا کمک به کارهای خیر و فعالیت‌های مثبت اجتماعی، به عنوان انفاق فی سبیل الله تأکید شده است. دارای هفت بخش اهمیت انفاق در اسلام، شرایط انفاق، موانع قبول انفاق، انفاق‌های ریایی، شروط لازم برای انفاق ارزشمند، و داستان‌های آموزنده انفاق است.

اصلاح القلوب^۱، انگلیسی، عمرو خالد، ناشران علمی عرب، ۱۳۸۴، ۳۱۸ ص.

---

^۱ 1- The Reparation of Hearts- Islah al-koloob

بررسی برخی اخلاقیات و اعمال دینی، نظیر اخلاص، توبه، توکل، محبت انسان به خدا، محبت خدا به انسان، جهاد با نفس، طریق بهشت و خشیت است.

الأخلاق السياسية في المنهج الإسلامي، عربي، سيد شهاب الدين حسيني، قم، مركز جهاني علوم اسلامي، ۱۳۸۳، ۷۲ ص.

نویسنده در صدد عرضه‌ی کتابی در عرصه‌ی اخلاق سیاسی بوده است. با بهره‌گیری از منابع روایی و تاریخی بررسی ویژگی‌های اخلاقی حاکمان در نظام اسلامی در شش بخش پرداخته است مسائلی مانند ارتباط با مردم و اقلیت‌های دینی و متقابلاً اخلاق و وظایف مردم در ارتباط با حاکمان در این کتاب بحث شده است. نویسنده اخلاق حاکمان را ضرورت می‌داند؛ زیرا مردم الگوهای رفتاری خود را در سلوك آنان می‌جویند و از این‌رو سعه‌ی صدر و تواضع را به عنوان دو اصل مهم در اخلاق حاکمان ذکر می‌کند. وی مشورت با اهل نظر از افراد شجاع و دلسوز و انتخاب مدیرانی لایق را از دیگر مسؤولیت‌های حاکمان می‌داند. عناوین کتاب عبارت‌اند از: صفات حاکم اسلامی، اصول اخلاقی بیعت، اصول اخلاقی مشورت، حاکم و تعیین مدیران جامعه، وظایف مردم در ارتباط با حکومت و رابطه‌ی حکومت با اقلیت‌های دینی و مخالفان سیاسی.

الإسلام و تجديد الحياة المعنوية في المجتمع، عربي، جواد سعيد طهراني، تعريف: رضا آل‌صادق، قم، نوى القربى، ۲۶۳ ص.

در این کتاب نظام اخلاقی اسلام و نقش آن در تکامل فرد و جامعه بررسی شده است. مبانی و مسایل اخلاقی که در حیات معنوی يك جامعه مؤثر است ذیل این مباحث بررسی شده است: اهمیت اخلاق، نظام‌های اخلاقی مختلف،

نظریات روان‌شناسان درباره‌ی انسان و اخلاق، حریت، تهذیب نفس، مکارم اخلاق و غرایز.
الترغیب و الترہیب من الحدیث الشریف، عربی، زکی‌الدین عبدالعظیم منذری، تحقیق: ابراهیم شمس‌الدین، بیروت، دارالکتاب العلمیة، ۱۳۸۴، ۹۲۸ ص.
مجموعه‌ای از احادیث نبوی در زمینه‌ی فضایل اخلاقی است که باید انجام پذیرد و مذموماتی که باید اجتناب شود.

القصص الأخلاقیة عند الشہید دستغیب، عربی، لطیف راشدی، قم، دارالکتاب الاسلامی، ۱۳۸۴، ۳۶۹ ص.
مجموعه‌ای از داستان‌های اخلاقی اسلامی است که از سخنرانی‌ها و کتاب‌های آیه‌الله دستغیب شیرازی انتخاب شده است. مؤلف پس از معرفی ویژگی‌های اخلاقی شهید دستغیب، داستان‌ها را ذکر کرده، در چهار فصل به سامان می‌رساند. سرفصل‌ها عبارت‌اند از: داستان‌هایی از زندگی پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله، داستان‌هایی از زندگی علی‌علیه‌السلام، داستان‌هایی از زندگی معصومان علیہ‌السلام، داستان‌هایی از زندگی یاران و محبان اهل‌البیت.

بستان الواعظین و ریاض السامعین، عربی، عبدالرحمن بن علی ابن جوزی، (معرف به سبط ابن جوزی) تحقیق: عبدالله محمود محمد عمر، بیروت، دارالکتاب العلمیة، ۱۳۸۴، ۲۸۸ ص.

گزارش جلسات پند و موعظه‌ی اخلاقی است. این کتاب شامل هجده جلسه‌ی پند و موعظه است. نویسنده، در هر جلسه به بیان یکی از موضوعات اخلاقی می‌پردازد. وی با استناد به قرآن کریم و احادیث پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله به تبیین عقاید اسلامی، به موضوعاتی چون: استعاذه (پناه بردن به خدا از وسوسه‌ی شیطان) مصیبت‌های روز قیامت، در توصیف بهشت و نعمت‌های آن، فضیلت روزه، احسان به والدین، فضیلت انفاق در راه خدا، کمک به هموعان پرداخته‌است.

بشارت‌های معصومین علیه‌السلام یا مجموعه‌ای از درهای امید، سید محمد حسینی
بهارانچی، قم، نشر اجرا، ۱۳۸۴، ۲۶۳ ص.

مجموعه‌ی بشارت‌ها و نویدهای معصومان به شیعیان و مؤمنان است که
مشمول بر اندرزها و فضایل اخلاقی بوده و از منابع حدیثی استخراج شده
است. ترجمه‌ی و توضیحات حدیثی در بالای صفحه و متن حدیث در پاورقی
نقل شده است. هدف نویسنده علاوه بر نشر معارف اهل بیت، آرایه‌ی
مجموعه‌ای نویدبخش از کلام معصومان است تا روح نشاط و امید در شیعیان
زنده و ماندگار شود. در این بشارت‌ها که از سوی پیامبران و امامان آرایه‌ی شده،
پاداش‌های زیادی به شیعیان راستین و مؤمنان واقعی نوید داده شده است.

پروا پیشگان در کلام امیرمؤمنان علیه‌السلام، نورالله طبرسی، با تحقیق حسین غفاری
ساروی، ساری، نشر شوق، ۱۳۸۴، ۴۳۹ ص.

تفسیر و شرح خطبه‌ی ۱۹۳ نهج‌البلاغه معروف به خطبه‌ی متقین است که امام
علی علیه‌السلام در آن به بیان ویژگی‌های پارسایان و صفات پرهیزگاران پرداخته است.
امام در پاسخ یکی از یارانش به نام همّام که از وی درخواست کرده بود صفات
متقین را بیان کند، به توصیف ویژگی‌های متقین در بیانی نغز و شیوا
پرداخته است. این اوصاف در ۱۱۰ بخش تنظیم شده و یکی از زیباترین مواعظ
اخلاقی در موضوع تقوا و صفات پارسایان است.
تحفة الملوك، علی بن ابی حفص اصفهانی (قرن هفتم)، به کوشش علی اکبر احمدی
دارانی، تهران مرکز نشر میراث مکتوب، ۱۳۸۴، ۱۸۲ ص.

از متون اخلاقی قدیم در بیان آداب و اخلاق و پند و اندرز است که در نیمه‌ی
دوم قرن ششم و اوایل قرن هفتم نگارش یافته است. کتاب دارای پانزده باب در
موضوعاتی مانند فضایل خردمند، ستایش دانش، صبر و شتاب و دنیا و
دنیاطلبی است. مؤلف در هر باب مطالب خود را با سخنان بزرگانی مانند امام
علی علیه‌السلام، ابوحنیفه، امام شافعی، بزرگان ایران و حکمای هند و چین و یونان
مستند کرده است. این کتاب از جهت نثر و نگارش هم دارای اهمیت و ارزش

ادبی است. نویسنده شیوهی معمول نویسندگان سده‌ی پنجم و ششم را حفظ کرده و از عبارات کوتاه و ساده در بیان مقاصد بهره برده است. کتاب شامل اشعار شاعرانی است که دیوان‌های آنها از بین رفته و از این جهت هم حائز اهمیت است.

تعالیم الحیاة الزوجیة أو أخلاق الاسرة، عربی، ابراهیم امینی، قم، نشراله فقاهاة، ۲۵۸ ص.

این کتاب بررسی مسایل اخلاقی خانواده و هنجارهای موجود در روابط زن و شوهر است. نویسنده بر مبنای آیات و روایات و سیره‌ی معصومان، ابتدا به بررسی آداب و رسوم ازدواج و همسرگزینی پرداخته، آنگاه روش‌های صحیح زندگی با همسر را آموزش می‌دهد. او درباره‌ی اخلاق در خانواده و تأثیر رفتار والدین بر فرزندان بحث می‌کند و رفتارهای ناصحیح اعضای خانواده را تحلیل و آثار سوء تربیتی آنها را گوشزد می‌نماید. این کتاب دارای دو بخش است: وظایف زن و حقوق شوهر، وظایف مرد و حقوق زن. البته برخی از این مباحث فقهی است، زیرا در قلمرو احکام و وظایف شرعی پدر و مادر است، ولی ساختار همه‌ی مباحث، اخلاقی است؛ زیرا مباحث فقهی را هم به نسبت اخلاق تحلیل کرده‌است.

تقوا در قرآن، محمدحسین فیض، قم، حضور، ۱۳۸۴، ۱۸۴ ص.
بررسی آیات تقوا در قرآن، البته با استفاده از سخنان معصومان علیه‌السلام است. فصل اول، ارزش و اهمیت تقوا و معنای آن؛ فصل دوم، آثار و فواید تقوا؛ فصل سوم پاداش پرهیزکاران در آخرت؛ فصل چهارم، راهکارهایی برای رسیدن به تقوا؛ فصل پنجم، اوصاف پرهیزکاران و فصل ششم به مباحث گوناگون پرداخته است. تقوا از مفاهیم کلیدی در اخلاق اسلامی است.

تکامل در پرتو اخلاق: سی و دو درس اخلاق (با تجدید نظر و اصلاحات)، غلامرضا

سلطانی، چاپ بیست و دوم، قم، جامعه‌ی مدرسین حوزه‌ی علمیه قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۳، ۲۴۰ ص.
نویسنده مباحثی را که در مجالس و عظم و اندرز داشته، به قلم کشیده و متن حاضر آماده را ساخته است.

تنبيه المخلوقات، شرح اجتنبوا الموبقات، عربی، علی احمد عبد العال طهطاوی، بیروت: دارالکتب العلمیة، ۲۸۸، ۱۳۸۴ ص. درباره‌ی برحذر داشتن مردم از انجام گناهانی است که عذاب اخروی شدیدی به همراه دارد. به اعتقاد نویسنده، زیر بنای جوامع اسلامی به خاطر شیوع این گناهان در معرض تهدید جدی قرار گرفته است. وی با استناد به قرآن کریم و احادیث شریف، به بیان برخی از اخلاقیاتی که به گناهان کبیره موسوم‌اند پرداخته، که از آنهاست: شرك به خداوند، جادوگری، قتل نفس بی‌گناه، رباخوری، خوردن مال یتیم، فرار از جنگ با دشمن و قذف محصنات.

توبه تولدی دیگر، محمد سبحانی‌نیا، قم، عصر جوان، ۱۳۸۴، چاپ اول، ۱۴۳ ص.
پرسش‌ها و پاسخ‌های مربوط به مسایل و احکام توبه است. مجموعه‌ای از ۶۳ سؤال است که در هشت فصل تنظیم شده است. این ارزش‌های اخلاقی از میان آیات و احادیث و ادعیه استخراج شده است. مطالب به طور خلاصه و با عباراتی روان و عمومی بیان شده است. عناوین هشتگانه‌ی کتاب عبارت است از: معنای توبه، انواع و مراتب آن، اهمیت توبه، حکمت توبه، آداب توبه، شرایط توبه، آثار توبه، احکام توبه و مسایل و جنبه‌های فقهی آن. توبه یکی از مباحث محوری در نظام اخلاقی اسلام است.

جواهر الثمینة یا گوهرهای پریها، محمد عمانی، ترجمه: علی عرب، قم، صحفی، ۱۳۸۴، ۳۵۵ ص.
مجموعه‌ای از احادیث معصومان و اشعار در موضوعات اخلاقی در سه بخش

است: حدیث‌های کوتاه، حدیث‌های مفصل و اشعار. در بخش اول، ۲۰۴ حدیث کوتاه درباره‌ی فضایل اخلاقی، و در بخش دوم، حدیث‌های مفصل نقل شده است. در هر موضوع ابتدا متن حدیث و سپس ترجمه‌ی آن آمده است. **جواهر الحکم یا گوهرهای حکمت و برگزیده‌ای از سخنان گهربار پیشوایان بزرگ اسلام، محمدابراهیم رضایی راد، تهران، نشر سایه، ۱۳۸۴، ۶۵۹ص.** مجموعه‌ای از مواعظ، حکمت‌ها و کلمات قصار چهارده معصوم است. دارای چهارده بخش به تعداد معصومان علیه‌السلام است. حدیث‌ها شماره‌گذاری شده و منبع آن در زیر هر حدیث آمده؛ سپس ترجمه‌ی سلیس و روانی آرایه‌ی شده‌است. موضوع سخنان، شامل مواعظ و حکمت‌هایی درباره‌ی فضایل اخلاقی مانند تقوا، صبر، توبه، توکل، حسن خلق، جهاد، نماز، یقین، یاد خدا و دوری از رذایلی مانند تکبر، ریا، دنیا طلبی، سوء خلق، حسد و دروغ‌گویی است. تعداد حکمت‌ها نسبت به هر معصوم گسترده و متفاوت است. *فی المثل* از پیامبر ۴۲۹ حکمت و از دیگر معصومان تعداد کمتری نقل شده است.

جهاد با نفس، حسین مظاهری، قم، فدک فاطمی، چاپ هشتم، ۱۳۸۴، ۵۰۴ص. درس‌های مؤلف درباره‌ی اخلاق و جهاد با نفس در ۲۵ مبحث است. نویسنده در هر یک از موضوعات با استفاده از آیات قرآن و روایات به بررسی این مباحث اخلاقی و چگونگی مبارزه با نفس اماره و جهاد با آن پرداخته‌است. عنوان‌های کتاب عبارت‌اند از: تعلیم و تربیت، تعدیل غرایز، جهاد با نفس، انسان ملکوتی، نفس اماره، صبر، توبه، سعی صدر، کفاره‌ی گناه، بندگی خدا، استقامت، اخلاص، نماز شب، پناه بردن به قرآن، دعا، توسل، یاد خدا، توکل، و توحید.

چگونگی منش خوب^۱، روشدو آسلاندر، فن احمد دنفر، مونیخ، مرکز اسلامی، آلمانی،

---

^۱ 1- Ober die gute Wesensart

۱۳۸۴، ۳۴ص.

بررسی شخصیت و منش انسانی و در پی آن وصول به سرچشمه‌های زلال اخلاق است. بخش اول به خصوصیات منش خوب از دیدگاه قرآن با تکیه بر آیات ۶۳-۷۶ سوره‌ی فرقان و بخش دوم به معرفی زندگی و شخصیت پیامبر به عنوان نمونه‌ی اخلاقی اختصاص یافته است. در مجموع فضایل اخلاقی که در این دوره مورد حاجت مسلمانان است معرفی شده است.

حکم و مواعظ من حياة الانبياء عليه السلام، سيد مرتضى ميلاني، قم، دارالكتاب الاسلامي، ۱۳۸۳.

مجموعه‌ای از حکمت‌ها و مواعظی از انبیا است که اخلاقیات در آنها آمده است. پیامبرانی که در این کتاب قصه آنان مورد بررسی قرار گرفته عبارتند از: آدم، ادریس، هود، صالح، لوط، ذی القرنین، یوسف، ایوب، لقمان، داوود، سلیمان، یونس علیه‌السلام. نویسنده در ضمن هر يك از این قصه‌ها نخست به تاریخ زندگانی آنان پرداخته و سپس سیره‌ی عملیه، مواعظ حکیمانه و ویژگی برجسته‌ی هر يك را آورده است. گویا این کتاب سه جلد است.

حلیه‌المتقین به ضمیمه‌ی مکالمات حسنیه محمد باقر بن محمد تقی مجلسی، ابوالفتح رازی مکی، موسسه‌ی انتشارات هجرت چاپ هفدهم، ۱۳۸۳، ۵۷۶ ص. چاپ مکرر توسط ناشران مختلف حتی در همین دو سال اخیر قم.

از کتاب‌های مشهور در حوزه‌ی اخلاق عمومی برای مسلمانان است. مکالمات حسنیه نوشته ابوالفتح رازی نیز در باره‌ی اعتقادات و به صورت مناظره است که

هیچ ربطی به این مبحث ندارد و حاوی گزارش گفتگوهای يك كنيز دلربا می‌باشد.

خورشید اهل دل، سید جلال رضوی، قم، ۱۳۸۴، چاپ دوم، ۱۷+۲۱۱ ص.
بررسی زندگی خصوصی، خاطرات و شخصیت عالم اخلاق و دانشمند اخلاق‌پژوه معاصر محمد حسن معزّی تهرانی است. در مقدمه، احادیث و آیاتی درباره‌ی فضیلت علم و عرفان اسلامی و مقام عالم ربانی و نقش او در ترویج شریعت آمده، سپس مراحل زندگی محمد حسن معزّی به عنوان یکی از عالمان ربانی و اهل علم و عمل و سالکان راه مستقیم ذکر شده است. آنگاه مؤلف گزیده‌ای از درس‌های اخلاقی وی همراه با مواظب اخلاقی او درباره‌ی توکل، محبت، دعا، مناجات، دوری از دنیا را نقل کرده و سپس سیره‌ی اخلاقی وی را در دستگیری از مستمندان و رفع نیاز فقیران بیان می‌کند. در پایان، اندیشه‌های ایشان در تبیین مفهوم ولایت در مناجات محبین و دستور العمل‌های امام صادق علیه‌السلام برای سالکان راه حقیقت را بررسی می‌کند.

درآمدی بر مبانی ارزش‌ها، سید احمد رهنمایی، قم، مرکز انتشارات موسسه‌ی آموزشی - پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۳، ۲۱۶ ص.
بررسی مبانی وجودشناختی، معرفت‌شناختی و انسان‌شناختی ارزش‌های اسلامی مربوط به مسایل اخلاقی است. سرفصل‌های مباحث این کتاب عبارت‌اند از: مفهوم شناسی ارزش‌ها، مبانی وجودشناختی ارزش‌ها، منشأ

اعتبار ارزش‌ها، مبانی معرفت‌شناختی ارزش‌ها، مبانی انسان‌شناختی ارزش‌ها، تعیین ارزش‌ها، بررسی و جایگاه خواست انسان در تأسیس و تعیین ارزش‌ها، ارزش و ارزش‌گذاری از منظر فلسفه‌ی تربیتی غرب، رویکرد سیرت‌آموزی به ارزش‌ها. شایان ذکر آنکه ارزش‌ها اصلی‌ترین مبحث در دانش اخلاق است.

دراسة فی المشاكل الأخلاقية والنفسية، عربی، سید مجتبی موسوی لاری، تعریف: محمدهادی یوسفی غروی، چاپ پنجم، قم، مرکز نشر الثقافة الإسلامية فی العالم، ۱۳۸۳، ۱۹۳ ص.

در این کتاب مشکلات اخلاقی در عصر حاضر همراه با راهکارهای آنها در فرهنگ اسلامی بررسی شده است.

درباره‌ی رفتار اسلامی^۱، آلمانی، ۱. محاسبی جزایری؛ فن احمد دنفور؛ خ. مراد، مونیخ، مرکز اسلامی، ۱۳۸۳، ۵۲ ص.

ابتدا با توجه به آموزه‌های اخلاقی سوره‌ی حجرات به تذکر نکات اخلاقی در رعایت رفتار اسلامی پرداخته، سپس مسائلی از قبیل نیت و صداقت در عمل و گفتار و بالاخره شیوه‌ی برخورد اسلامی مسلمانان با یکدیگر را بررسی کرده است.

درسنامه علم اخلاق، محمدرضا جباران، قم، مرکز نشرهاجر، ۱۳۸۴، ۳۱۰ ص.
به منظور تهیه‌ی متن آموزشی حوزه‌ی اخلاق برای تدریس به دانشجویان علوم

---

^۱ 1- ober islamisches verhalten

دینی تألیف شده است. این جلد شامل ۲۹ درس در زمینه‌ی مباحث اخلاقی است که با نثری روان، همراه با مثال‌های ملموس به شیوه محجة البیضاء از فیض کاشانی و احیاء علوم از ابوحامد غزالی تبیین شده است. مباحث کتاب عمدتاً بررسی رذایل اخلاقی مانند غضب، عجب، تکبر و در ضمن قوه شهوت و غضب، و نیز فضایل اخلاقی مثل توبه، صبر، شکر و رجاء، زهد، خوف، محبت، توکل، مرابطه و تفکر است. در پایان هر درس چکیده‌ی آن همراه با سؤال‌هایی به منظور خودآزمایی آمده است. با توجه به این‌که نظام آموزشی ایران در عرصه‌ی متون آموزشی اخلاق فقیر است، این متن سودمندی فراوانی دارد.

دروس فی الأخلاق، عربی، سید عادل علوی، به کوشش جمعی از فضلا، قم، المؤسسة الإسلامية العامة للتبلیغ و الإرشاد، ۱۳۸۴، ۱۲۸+۵۶ ص.
مجموعه‌ی چند مقاله در زمینه‌ی اخلاق اسلامی است. نویسندگان این مقالات به این موضوعات پرداخته‌اند: فلسفه‌ی خلقت انسان و کمالات آن، دعوت انبیا به ارزش‌های تربیتی، مصادیق تقوا و جزای متقین، خطبه‌ی متقین در نهج‌البلاغه، تحلیل این خطبه به عنوان بلیغ‌ترین و رساترین خطبه‌ی امام علی علیه‌السلام در موضوع علم اخلاق، بررسی موضوع علم اخلاق و غرض آن.

دوستی از منظر اسلام، سلمان زواری نسب میانجی، تهران، اسوه، ۱۳۸۴، ۱۴۲ ص.
بیان آداب و اهمیت دوستی بر اساس آیات و روایات است. نویسنده داستان‌هایی از سیره‌ی پیامبران و ائمه درباره‌ی شرایط، آداب و اهمیت دوستی و دوست‌یابی آورده است. صفات دوستان واقعی، تأثیر دوستی با گروه‌هایی که دوستی با آنها حرام است، رابطه‌ی دوستی و تقوا از مباحث این کتاب است.

ذکر، از دیدگاه قرآن و عترت، علی الماسی، قم، شکوری، ۱۳۸۴، ۴۶۱ ص.
بررسی ذکر و مباحث پیرامونی آن از دیدگاه قرآن و سنت و روایات اهل بیت علیهم‌السلام

است که با استناد به منابع متعدد روایی و تفسیری شیعه نگاشته شده است. مباحث کتاب، در یازده فصل، مفهوم موضوعات ذکر، ذکر خدا، یاد مرگ، یاد قبر، عامل برزخ، معاد و قیامت، یاد مسایل تاریخی، عوامل ذکر، موانع و آفات ذکر، اسوه‌ها و الگوها، چند نمونه از علما و مؤمنان موفق در ذکر و کلمات آموزنده‌ی آنها، و چند نمونه از اذکار لسانی و آثار برکات آنها تألیف شده است.

ریا و عجب از دیدگاه امام خمینی، سید احمد فهری زنجانی، تهران، فیض کاشانی، ۱۳۸۴، ۱۴۵ ص.

بررسی یکی از مباحث مهم اخلاقی به نام ریا و عجب است. نویسنده با بهره‌گیری از کتاب‌های اخلاقی و سخنرانی‌های امام خمینی، جنبه‌های مختلف ریا و عجب را تحلیل کرده است.

زیبایی‌های اخلاق، حسین انصاریان، چاپ دوم، قم، دارالعرفان، ۱۳۸۴، ۴۴۷ ص. این کتاب بررسی زیبایی‌های اخلاق، از دیدگاه قرآن و روایات پرداخته است. این اثر، مجموعه‌سازی از ۲۵ سخنرانی نویسنده در رمضان ۱۳۸۱ است که پس از تنظیم و ویرایش (قالب ۲۵ مقاله) به چاپ رسیده است. این مقالات مقاله در ۱۶ بخش سامان یافته است. اهم مباحث آن این‌گونه است: تفاوت مؤمن و فاسق، ایمان و اهل ایمان، راه سلامت جسم و جان، حسنات اخلاقی، آثار پر فایده‌ی حسن خلق، تعالیم اخلاقی حیات‌بخش پیامبر، توصیه‌های خداوند به حسنات اخلاقی و روش پاکان در زندگی، راه بهشت.

سرچشمه‌های اخلاق، محمد جواد اعتصامی، تهران، رادنگار، ۱۳۸۳، ۲۰۰ ص. کتابی است که به مبانی و شالوده‌های نظری بایدها و نبایدهای اخلاقی می‌پردازد.

شوق وصال: سلسله درس‌های اخلاق و معارف الهی، حسن صافی اصفهانی، با تحقیق

حامد ناجی اصفهانی، قم، مؤسسه‌ی فرهنگی صاحب الامر (عج)، ۱۳۸۳، جلد اول؛ ۵۶۱ ص، جلد دوم؛ ۵۶۳ ص.

این مجموعه شامل گفتارها و نوشتجات منسوب به آیه‌الله حسن صافی اصفهانی است. در ابتدای کتاب شرح حال اجمالی از احوال و آثار و شخصیت علمی وی ارائه شده و سپس سلسله مباحث علمی، اخلاقی، دینی و عرفانی او در قالب هفتاد و هشت درس به صورت مشروح بیان گردیده است. بعضی از مباحث ارائه شده در این مجموعه عبارتند از: ولایت خدا و اولیای خدا، محبت خدا و اولیای خدا، انسانیت و اکتساب آن، رشد انسان‌ها، توبه، نشانه‌های ایمان، آثار تقوای الهی، مراتب تقوا، تفسیر برخی از آیات قرآن، بندگی خدا، حقیقت اخلاص و استغفار.

شهر رمضان: بناء الفرد و المجتمع، عربی، مهدی سترای، دارالانصار، چاپ اول، ۱۳۸۴، ۱۷۴ ص.

این کتاب درباره‌ی عظمت و جلالت ماه مبارک رمضان و نقش آن در کسب اخلاقیات مثبت است. به اعتقاد نویسنده روزه‌ی ماه مبارک رمضان و دیگر آداب آن، در تعالی فرد و اجتماع تأثیر شگرفی دارد. وی مطالب را در شش فصل سامان داده که مباحث‌های آن است: رمضان ماه بنای انسان، رمضان و تأثیرات اجتماعی آن، رمضان و قرآن، شب قدر و ویژگی‌های آن. در فرهنگ اسلامی نقش ویژه‌ای به ماه رمضان داده شده، زیرا این ماه سازنده‌ی اخلاقیات مثبت در انسان است.

شیطان، ظلمتی بر تارک آفرینش، نشر الماس، ۱۳۸۳، ۱۵۴ ص.
این کتاب با بهره‌گیری از آیات قرآنی و روایات اهل بیت و متون دینی به معرفی

شیطان و ویژگی‌ها و شیوه‌های او به عنوان بزرگترین مانع در راه وصول به مقصد و معبود واقعی می‌پردازد. دانشمندان اخلاق و به ویژه عارفان به نقش شیطان در فرایند اخلاقیات توجه فراوان نموده‌اند. در واقع شیطان مبدأ هرگونه ناهنجاری و اجرای هر نوع بی‌ارزشی در جامعه است. طرد شیطان هم زمینه‌ی تحقق اخلاقیات متعالی در آدمی است.

صفات پرهیزکاران از دیدگاه امام علی علیه‌السلام ترجمه‌ی انگلیسی خطبه‌ی ۱۹۳ نهج‌البلاغه (خطبه‌ی همام)، ترجمه: زهرا پاکزادمنش، اراک، علوم اسلامی، فارسی و عربی و انگلیسی، ۱۳۸۴، ۴۱ ص.

خطبه‌ی همام همراه با متن عربی و ترجمه‌ی فارسی و انگلیسی (خطبه ۱۹۳ نهج‌البلاغه) است. در این خطبه حضرت علی علیه‌السلام متقیان را بیان و مجموعه‌ای از خصوصیات آنها را مشخص کرده است؛ مثل: پرهیزکاری، عفو، خیر بودن، گفتار نرم، بردباری، سکوت و سخن، در آسایش بودن مردم از زبان، دوری از تکبر و عجب.

طوبای محبت، محمداسماعیل دولابی، تهران، محبت، جلد سوم، ۱۳۸۴، ۲۲۳ ص.
تدوین و تنظیم مجموعه‌ی سخنرانی‌ها و مجالس حاج محمد اسماعیل دولابی است. دارای مطالبی است که در ده مجلس از سخنرانی‌های اخلاقی و عرفانی بیان شده‌است. سرفصل‌های این مباحث از این قرار است: رحمت خداوند، تکلیف، دوستی اهل بیت علیه‌السلام، پاداش و جزای اعمال و عالم فانی.

علماء زهدوا فی الشهرة، عربی، محمد عزوز، دمشق، دارالفکر، ۱۳۸۴، ۲۶۴ ص.
درباره‌ی دانشمندان مسلمانی است که به دانش اخلاق تحقق خارجی
بخشیده‌اند. اینان را می‌توان مجسمه‌های اخلاق دانست که شامل مفسران،
قاریان، راویان، فقیهان، ادیبان و مبلغان می‌باشند. به عقیده‌ی نویسنده این
دانشمندان می‌توانند الگوهای درخشنده‌ای برای نسل‌های بعد، و نیز یکی از
ارکان تکامل و تربیت اخلاقی در اخلاق‌پذیری معاصر باشند. دیگر مباحث این
کتاب عبارت است از: نثار دانش برای رضای خدا توسط دانشمندان، پرهیز از
کسب شهرت، گریه‌ی دانشمند برای فرار از مشهور شدن، تلاش برای کسب
دانش نه کسب شهرت، بیزاری دانشمندان اخلاقی از ستایش مردم. نویسنده،
همه‌ی اینها را اخلاقیاتی می‌داند که دانشمندان با عمل به آن به سعادت
رسیدند.

عیب‌جویی و عیب‌زدایی، محمود اکبری، تهران، لوح محفوظ، چاپ دوم، ۱۳۸۴،
۱۴۳ ص.

بررسی آیات و روایات و سخنان بزرگان دین درباره‌ی عیب‌جویی و عیب‌زدایی
است. دارای چهار فصل است. در فصل اول کلیاتی پیرامون عیب، بزرگترین
عیوب، نسبیت عیوب، در فصل دوم برخوردهای مثبت با عیب دیگران و در
بخش سوم برخوردهای منفی با عیب دیگران مطرح شده است. بخش آخر، این
مبحث را در ادبیات جستجو کرده است و به تحلیل ضرب‌المثل‌ها و قطعه‌های
شعری از شاعران اسلامی می‌پردازد.

فی رحاب التقوی، عربی، سید محسن خرازی، به کوشش سید محسن حسینی امینی، قم، شفق، ۱۳۸۴، ۱۴۲ ص.
بررسی مفهوم تقوا در نظام اخلاقی اسلام براساس خطبه‌ی همام نهج‌البلاغه است. در نظام اخلاقی اسلام، تقوا نقش محوری در فضایل اخلاقی برعهده دارد. نویسنده با بررسی مفهوم تقوا از نظر لغوی، اصطلاحی و عرفانی، به بحث درباره‌ی منشأ، مراتب و آثار تقوا پرداخته و سپس صفات و خصوصیات پرهیزگاران را براساس خطبه‌ی متقین امام علی علیه‌السلام آورده است. در شرح خطبه با ذکر هر فراز، علاوه بر تحلیل مفاهیم و کلمات، به بررسی محتوای مطالب می‌پردازد.

قصص الأخلاق، عربی، محمد محمدی اشتهاردی، تعریف عبدالکاسم خفاجی، قم فقاهاة، ۱۳۸۴، ۲۲۳ ص.
مجموعه‌ای از داستان‌های اخلاقی است که از متون تاریخی و اخلاقی گردآوری شده‌است. هدف نویسنده آموزش اخلاق و تبیین اهمیت فضایل اخلاقی و دوری از صفات زشت اخلاقی است که با نقل قصه‌ها و داستان‌های زیبا از متونی مانند منتهی‌الآمال، سفینة البحار، سیره ابن هشام، تفسیر مجمع البیان و دیگر منابع روایی و تاریخی بیان داشته است. ذیل هر قصه، عبرت‌ها و نکات

مهم آن قصه نیر آمده است.

کتاب شخصیت: گلچینی از مکتوبات در باب فضیلت از نظر اسلام و دیگر منابع^۱، انگلیسی، کامیل هلمینسکی، بنیاد کتاب، ۱۳۸۴، ۴۸۴ ص.

اخلاقیات مورد نیاز انسان و جامعه با بررسی طبیعت انسان بررسی شده است. این مجموعه شامل مباحثی مثل ایمان، توکل، توبه، بخشش، رحم و مهربانی است. مؤلف، نظرات فرزندگان جهان اعم از قدما و معاصران را ذیل هر مبحث آورده است. دیدگاه‌ها، توصیه‌ها و تجارب پیامبران و رسولان الهی در این مجموعه آمده است. عمل به تجارب اینان موجب کسب فضایل و پیدایش جامعه‌ی مطلوب می‌گردد. سفارش‌های پیامبرانی چون حضرت ابراهیم و حضرت موسی علیه‌السلام و حضرت محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله و سخنان حکیمانه‌ی کنفوسیوس و بودا و نیز نظریات قدیسان موجب بهبود یافتن زندگی معنوی انسان است. **كيف تسعد حياتك الزوجية؟**، عربی، سیده‌ادی مدرسی، تهران، دارمحبی‌الحسین، ۱۳۸۴، ۳۱۷ ص.

بررسی اخلاق خانواده و باید و نبایدهای زندگی زناشویی است. نویسنده با بهره‌گیری از منابع قرآنی و روایی، راه‌های رستگاری و خوشبختی در زندگی زناشویی را بررسی و بیان می‌کند. وی پس از بیان ضرورت تشکیل خانواده و راه‌های شناخت همسر مناسب و معیارهای آن، مسؤولیت‌های زناشویی و خانوادگی زوجین را بیان می‌کند و به بحث درباره‌ی چگونگی تربیت فرزندان از نگاه اسلام می‌پردازد. باید‌ها و نبایدهای اخلاقی که هر کدام از زن و شوهر باید عمل کنند، در این مجموعه آمده است.

---

¹ 1- The Book of character: An Anthology of Writings on Virtae From Islamic and Other sohrces

گام به گام با اخلاق مدیریت و شیوه‌های پیشرفت آن، جواد حبیبی تبار، قم، نشر گام به گام، ۱۳۸۴، چاپ دوم، ۱۷۱ ص.

بررسی برخی جنبه‌های اخلاق مدیریت و روش‌های آن است. این کتاب دارای سه بخش است: بیان تعریف و اقسام مدیریت، اصول اخلاقی و عوامل ترقی در مدیریت محدود، اصول اخلاقی و عوامل ترقی در مدیریت گسترده و سپس مدیریت کلان. هدف نویسنده، توسعه اخلاق مدیریت در بین عموم مدیران، رؤسای ادارات و مسؤولان مؤسسات مختلف در تمام سطوح است.

گامی به سوی نور، رضا وحید، تهران، نشر عابد، ۱۳۸۴، ۳۰۰ ص.

مجموعه‌ای از روایات، حکایات و اشعار در زمینه اخلاقیات است. کتاب برای استفاده‌ی معلمان تألیف شده تا دانش‌آموزان را با اخلاقیات آشنا سازند. گفتار نراقی، علی محمد حیدری نراقی، قم، دارالنور، جلد چهارم، ۱۳۸۴، ۳۹۹ ص. گردآوری و تنظیم ۲۵ مجلس سخنرانی اخلاقی و اعتقادی است که به ترتیب موضوعی سامان یافته است. هر مجلس، درباره‌ی یکی از مسایل کلامی یا اخلاقی است؛ مثل: خداشناسی، نبوت، امامت، معاد، هدایت، غفلت، کفران نعمت، اهمیت نماز، هدایت و صراط مستقیم، لقاءالله، حق و باطل، تکامل و جهش، عزت و تقوا، محاسبه‌ی نفس، امر به معروف و نظارت همگانی، قضا و قدر، ظلم، سعادت، ایمان، عدل الهی، سرنوشت طغیان‌گران، نقش مؤثر انسان در آینده‌ی خویش. در واقع دو دسته صفات فضایل و رذایل براساس آموزه‌های اسلامی را بررسی کرده است.

لنکن من التائبین، عربی، سید محمد تقی مدرسی، تهران، دارمحبی الحسین، ۱۳۸۴، ۱۱۱ ص.

کتاب به بررسی توبه، چگونگی و اجرای آن پرداخته است. نویسنده با بهره‌گیری از قرآن، چگونگی دستیابی به توبه را معرفی می‌کند و تلاش می‌کند که خوانندگان را با حقیقت توبه، شرطها و آداب آن آشنا سازد. وی نخستین گام در

توبه را اقرار داشتن به گناه می‌داند و آن‌گاه با بیان آفاق توبه و پیامدهای آن، شرط‌های آن را معرفی می‌کند و یادآور می‌شود که باب توبه همواره مفتوح است. محاسبه‌ی نفس و توبه‌ی اشقیاء از دیگر مباحث کتاب است.

معاشرت، حسین انصاریان، قم، دارالعرفان، ۱۳۸۴، ۳۹۸ ص.
بررسی آداب معاشرت بر اساس آیات و روایات است. در مجامیع روایی مثل کافی بخشی به نام «عشره» هست که دیدگاه‌های معصومین درباره‌ی روابط اجتماعی را منعکس می‌کند. این روایات در این کتاب آمده است. نویسنده اسلام را آیین جامعی می‌داند که بهترین برنامه را در روابط اجتماعی و آداب دوستی و معاشرت دارد. سپس اصول و مبانی معاشرت را از دیدگاه اسلام و روایات بررسی می‌کند. معمولاً معاشرت آدمی با دو گروه است: همنشینان پاک و مؤمن و همنشینان ناپاک. نویسنده این گروه‌ها و روش روابط با آنها و چگونگی دوستی و دشمنی را با استناد به سیره‌ی اهل بیت و احادیث بررسی کرده است.

معجم المحاسن و المساوی، ابوطالب تجلیل تیریزی، قم، مؤسسه النشر الاسلامی، ۱۳۸۴، جلد دوم و سوم.
نویسنده درصدد عرضه‌ی فرهنگ کوچکی از آیات و روایات درباره‌ی ارزش‌ها و ناهنجاری‌ها بوده است. این مجموعه که به صورت الفبایی تنظیم شده، هر ارزش اخلاقی را در یک مقاله از منظر قرآن و روایات مورد بررسی قرار می‌دهد. روش تألیف این‌گونه است که در ذیل هر مدخل ابتدا به نقل آیات و سپس به نقل روایات می‌پردازد. البته از هر گونه اظهارنظری پرهیز می‌نماید. ارزش‌هایی چون امانت، اطعام، اعانه‌ی به مردم، استغفار، ادب، امر به معروف و نهی از منکر، اخلاق، عقیده‌ی به توحید، معاد و پیامبران وائمه، هر کدام یک مدخل است.

معجم المحاسن و المساوی، عربی، ابوطالب تجلیل تبریزی، قم، مؤسسه النشر الاسلامی، ۱۳۸۴، پنج جلد.

مجموعه‌ای از آیات و روایات درباره‌ی ارزش‌ها و ناهنجاری‌ها در فرهنگ اسلامی است. این مجموعه دارای مدخل‌هایی است که به صورت الفبایی منظم شده و ارزش‌های اخلاقی و عقیدتی را از دیدگاه قرآن و روایات مورد بررسی قرار می‌دهد. نویسنده ضمن بررسی هر موضوع، نخست آیات آن را ذکر، سپس به نقل روایات می‌پردازد. البته از هرگونه اظهارنظری اجتناب می‌ورزد. ارزش‌هایی چون امانت‌داری، اطعام، کمک به مردم، استغفار، ادب، امر به معروف و نهی از منکر، اخلاق، عقیده به توحید، معاد و پیامبران و امامان، از جمله مباحث کتاب را تشکیل می‌دهند. این کتاب دیدگاه‌های معصومین علیهم‌السلام در زمینه‌ی مذمومات و فضایل اخلاقی را روشن می‌کند تا هر کس با چشم باز به پیروی بپردازد.

منشور جاوید، اصول اخلاقی و اجتماعی در قرآن، جعفر سبحانی تبریزی، قم، مؤسسه امام صادق ۷، ۱۳۸۴، جلد سیزدهم؛ ۴۸۰ ص، جلد چهاردهم؛ ۴۹۲ ص. این اثر، تفسیر موضوعی - تحلیلی قرآن کریم بر اساس عقاید و کلام شیعه‌ی امامیه است. نویسنده در این دو جلد به طرح اخلاقیات اسلامی می‌پردازد. فی الأخلاق النظرية، سید عبدالهادی شریفی، قم، مرکز جهانی علوم اسلامی، ۱۳۸۴، ۱۶۶ ص. بررسی اصول و مبادی اخلاق نظری و تأثیر آن در زندگی فرد و اجتماع است. شامل شش باب و هر باب شامل چند فصل است. باب اول به موضوع اخلاق و نیاز به آن اشاره دارد. باب دوم به رابطه‌ی اخلاق با سایر علوم می‌پردازد و باب سوم از تاریخ اخلاق در شرق و یونان و فلاسفه‌ی این دوران از جمله سقراط و ارسطو و مکاتب رواقی و اپیکوریان سخن می‌گوید. باب چهارم و پنجم، بررسی مبانی و روش‌های اخلاقی در اسلام نزد مسلمانان و علمای عصر جدید، از جمله رواقیون، صوفیه، اخوان الصفا و دورکیم و هابز است. در پایان، نیز از ارکان نظام اخلاقی مثل الزام، مسؤلیت و انگیزه بحث شده است.

من هدی النبى و العتره فى آداب العشرة، احمد بهادلى، به كوشش على اسدى، عربى، قم، باقیات، ۱۳۸۴، دو جلد.

جلد اول بررسی دستورات، توصیه‌ها و آداب اخلاقی است که بر اساس روایات پیامبر و احادیث اهل بیت بررسی شده است. آداب معاشرت در ابعاد و جنبه‌های مختلف اجتماعی، خانوادگی و فردی را تحلیل کرده است. ابتدا اخلاق خانواده و روابط زناشویی، وظایف زن و شوهر، حقوق فرزندان و پرهیز از اختلاف خانوادگی را بحث کرده، سپس، دوست‌یابی و آداب معاشرت با دوستان و اقسام دوستی و دوستان را بررسی کرده است. کتاب از جهت دیگر مجموع فضایل اخلاقی در حیطه‌ی روابط خانوادگی و اجتماعی تحلیلی از فضایی مانند گذشت، ایثار، دوستی، سلام، حُسن خلق، صلح، نیکی به والدین را پوشش داده و مسایل متعدد فقهی متناسب با هر موضوع را تحلیل کرده است. اما جلد دوم شامل تحلیلی از مسایل خودسازی و توصیه‌های اخلاقی است. در مقدمه ابتدا به معرفت‌شناسی نفس و راه‌های خودشناسی به عنوان پیش‌فرض بحث تهذیب نفس پرداخته است. معصومین در روایات متعدد، مبارزه با نفس را بزرگترین جهاد دانسته‌اند و نویسنده این موضوع را تحلیل کرده است. فصل اول مراقبه، محاسبه و اصلاح رذایل اخلاقی است. در فصل دوم مقولاتی مثل توبه، حُسن ظن به خدا، حُسن خُلق، یقین، تفکر، صبر، تواضع، ایمان و مؤمنان بررسی می‌شود. طبقه‌بندی موضوعی کتاب کاملاً علمی و فنی است. به نظر نویسنده، خودشناسی، مقدمه‌ی تهذیب و محاسبه‌ی نفس و اصلاح رذایل و کسب فضایل است.

نزهة الناظر و تنبيه خاطر، حسين بن محمد حلوانى، ترجمه: عبدالهادى مسعودى، قم، دارالحدیث، ۱۳۸۳، ۲۵۵ ص.
شامل سخنان حکمت‌آموز هر معصوم بوده و نویسنده تلاش کرده که خواننده را با سخنان و آموزه‌های اخلاقی معصومان آشنا سازد.

نسیم هدایت، سید صادق شیرازی، تهران، رضوان، ۱۳۸۳، ۳۷۵ ص.
مجموعه درس‌های اخلاق آیه‌الله سید صادق حسینی شیرازی در جمع عده‌ای از طلاب علوم دینی، جوانان و دیگر اقدار جامعه است. عناوین این مباحث اخلاقی این‌گونه است: روش تبلیغ، ملامت در دین، اجتناب از گناه، تقوا، قرآن و عترت، حقیقت دنیا، عادت‌پذیری، ایمان، تسلیم و رضا، امتحان خلق و مراتب تقوا.

نشان راه: مجموعه‌ی اخلاقی و تربیتی از رهنمودها و ارشادات حضرت آیه‌الله حاج سید ابوالحسن مولانا، کمیته فرهنگی بنیاد نیمه‌ی شعبان، تبریز، نور ولایت، ۱۳۸۴، ۱۱۷ ص.
مجموعه‌ای از پرسش‌ها و پاسخ‌های اخلاقی و عرفانی است که از میان هزاران نامه‌ای که آیه‌الله مولانا به آنها پاسخ گفته گزینش و در این مجموعه گردآمده است. عناوین این مباحث عبارت‌اند از: پاسخ‌ها در موضوعات دعا، حجاب، توسل، رحمت خداوند، یاد خدا، رابطه با امام، امام مهدی (عج) امامت، اخلاص، تهذیب نفس، قرآن، رزق. در مجموع، نظام فضایل اخلاقی که مورد

تأیید شارع می‌باشد معرفی شده است.

والا ترین بندگان شرح و تفسیر عباد الرحمن، ناصر مکارم شیرازی، به کوشش ابوالقاسم علیان نژادی، قم، نسل جوان، ۱۳۸۴، ۲۵۵ ص.
تفسیر آیات قرآن درباره‌ی اخلاق و وظایف بندگان راستین خداوند است. نویسنده هم به آیات قرآن توجه کرده و هم با عنایت به نیازهای عصر و زمان حاضر به بررسی پرداخته‌است. این کتاب در اصل سخنرانی‌های مؤلف در جلسات تفسیر قرآن در ماه مبارک رمضان بوده است. برخی از مباحث آن این‌گونه است: عذاب، تعادل در انفاق، پرهیز از شرک، امامت بر متقین، صبر و برد باری.

وصایای امام علی علیه‌السلام به جهان بشریت، محمدجواد مهری کرمانشاهی، قم، مشرقین، ۱۳۸۳، ۷۰ ص.
وصایا و توصیه‌های امیرالمؤمنان به فرزندان و خویشاوندان و دیگر مسلمانان است. مؤلف با اشاره به نامه‌های ۲۴، ۲۳، ۳۱، ۴۷ نهج البلاغه، مجموعه‌ای از اخلاقیات مثبت و منفی را مطرح کرده است.

وقتی خدا هست، محسن سالاروند، تهران، لیوسا، ۱۳۸۴، چاپ دوم، ۱۱۶ ص.
بررسی توصیه‌های اخلاقی و راه‌های ارتباط با خداست. نویسنده ابتدا با اشاره

به احساس شهودی خدا در درون انسان سعی می‌کند انسان را متوجه حقایق جاذبه دار الهی کند. توصیه می‌کند چگونه آماده‌ی سخن گفتن با خدا باشیم؛ چگونه از خدا خواسته‌ها را طلب کنیم یا چگونه زندگی کنیم تا خدا در یاد ما باشد. در ادامه خوانندگان را به تصفیه‌ی نفس و تهذیب و تخلُّق به اخلاق الهی دعوت می‌کند. زیرا نفس پاکیزه را جایگاه شهود خدا می‌داند. در آخر، نیکی‌هایی که باید انجام گیرد و بدی‌ها و رذالت‌هایی را که باید از آنها پرهیز کرد، معرفی کرده‌است.

هدية الأحباب بأقیة من الآداب، عربی، عبدالله هاشمی، قم، بیک فدک، ۱۳۸۴، ص ۱۶۰.

بررسی نیازمندی‌های مسلمانان در زمینه‌ی آداب فردی و اجتماعی است. این نوشتار با بهره‌گیری از متون دینی و روایات اهل بیت به بررسی آداب مختلف اسلامی، مثل روش برخورد با افراد، حضور در مکان‌های مقدس، چگونگی رابطه با خدا، آداب برخورد با پدر و همسر و فرزندان، آداب صله‌ی رحم و همسایگان، آداب معاشرت با مردم، آداب سخن و عیادت مریض و زیارت و خوردن و آشامیدن و آداب زراعت پرداخته است.

بخش دوم: منابع انگلیسی

Blackwell Companion to Religious Ethics, William Schweiker, BlackwellPub,¹
September 2004.

اخلاق دینی یا اخلاق خدامحور در دهه‌های اخیر مورد توجه پژوهشگران و مدیران ارشد جوامع قرار گرفته است؛ زیرا کارآمدی این نوع اخلاق، مطابق تجارب تاریخی و جامعه‌شناختی تأیید شده است. این کتاب هم یکی از پژوهش‌های جذاب درباره‌ی نظام اخلاقی و حیانی است. نویسنده، جنبه‌ها، مبانی و تأثیرات این نظام اخلاقی را بررسی کرده‌است.

Business Ethics: Case Studies and Selected Readings, Marianne M. Jennings,²
South-Western Pub, May 2005.

نویسنده پژوهش‌های مهم درباره‌ی برخی مسایل حساس اخلاق بازرگانی و بعضی از متون سودمند و آکادمیک این موضوع را گردآوری کرده و با تنظیم آنها، مجموعه‌ی حاضر را تدوین کرده است. در مجموع، مهم‌ترین متون اخلاق تجاری و سودمندترین پژوهش‌ها در این کتاب آمده‌است.

Business Ethics: Ethical Decision Making and Cases, O.C. Ferrell, John Fraedrich,
Linda Ferrell, Houghton Mifflin College Div, January 2004.

در دوره‌ی جدید با رونق بازار تجارت و دادوستد و افزایش حس سودآوری، متفکران به تفحص درباره‌ی نظامی اخلاقی پرداختند که بتواند انگیزه‌ها و

---

¹ - ترجمه ناقص اخلاقیات دینی

² - اخلاق تجاری: مطالعات موردی و متون منتخب

رفتارهای ضد اخلاقی بازرگانان را کنترل و مهار کند. این کتاب یکی از مطالعات انجام شده در این زمینه است.

Business Ethics : Mistakes and Successes Robert F. Hartley , John Wiley & Sons ,¹
Inc , July 2004 , 368p.

نظام اخلاق بازرگانی مثل دیگر دستگاه‌های عملی به هنگام تحقق خارجی و کارآمدی اجتماعی موفقیت‌ها و گاه شکست‌هایی را در پی دارد. نویسنده فراز و فرودهای این نوع اخلاق را کشف کرده و با ریشه‌یابی تاریخی و اجتماعی تلاش کرده علل آنها را کشف کند.

Business Ethics: Policies and Persons, Kenneth E. Goodpaster , Laura L.Nash ,²
Henri Claude de Bettignies , February 2005 .

سیاست‌گذاری‌ها و تعیین خط مشی و نیز جایگاه و نقش نخبگان در دستگاه اخلاق تجاری بررسی شده است. معمولاً نهادهای مدنی و دولت‌ها در عرضه اخلاق تجاری، هنجارهایی را تعیین می‌نمایند و جامعه‌ی تجار با عمل به این هنجارها آنها را متداول و جا افتاده می‌کنند.

Business & Society: Ethics and Stakeholder Management Archie B. Carroll, Ann ,³

---

¹ - اخلاق تجاری: اشتباهات و موفقیت‌ها

² - اخلاق تجاری: سیاست‌ها و شخصیت‌ها

³ - تجارت و جامعه: اخلاقیات و مدیریت سهام داری

K. Buchholtz , South - Western Pub , January 2005.

این کتاب به تحلیل نقش اخلاق در کارهای بازرگانی پرداخته است. تجارت در دوره‌ی جدید یکی از ضرورت‌های جوامع است. حس بی‌نهایت‌طلبی در مادیات و وسوسه‌های سوداگرایانه، موجب پیدایش انگیزه‌ها و رفتارهای ناهنجار در جامعه می‌شود، اما اخلاق، کنترل‌گر و مهارکننده‌ی سرکشی آدمی است.

Contemporary Issues in Business Ethics, Joseph R. Desjardins , John J. McCall ,¹
Wadsworth Pub Co , June 2004.

معضلات و مباحثی که در دهه‌های اخیر، به ویژه سال‌های اخیر رخ نموده و هنجارها و ارزش‌هایی که در این زمینه پیدا شده تحلیل شده است.

Contemporary Moral Problemst, James E. White. p۶۲۴, ۲۰۰۶ Wadsworth pub Co.,²

اثر حاضر برگزیده‌ای از مسایل و مشکلات اخلاقی موجود در دنیا در چند مقاله با این مشخصات است. هر مقاله به شرح يك مشکل می‌پردازد. در پایان هر يك از آنها پرسش‌هایی مطرح می‌شود تا دانشجویان بتوانند جایگاه ایده‌آل‌های اخلاقی را در چارچوب مشکلات واقعی عصر حاضر بیابند. دیدگاه‌ها و

---

^۱ - اخلاق تجاری و مسایل معاصر

^۲ - مسایل اخلاقی معاصر

جریان‌های عمده‌ی فکری در تاریخ و فرهنگ غرب به تفصیل بررسی شده‌اند. فهرست این مقالات به قرار ذیل است: ۱- تئوری‌ها؛ ۲- سقط جنین؛ ۳- قتل ترحمی؛ ۴- مجازات اعدام؛ ۵- ازدواج و مسایل جنسی؛ ۶- آزادی و مواد مخدر؛ ۷- جایگاه اخلاقی حیوانات؛ ۸- محیط زیست و مصرف منابع؛ ۹- جنگ و تروریسم؛ نویسنده از دانشگاه کلورادو مدرک دکتری دریافت کرده و مدتی در دانشگاه ایالتی سن کلود واقع در ایالت مینه‌سوتا به تدریس مشغول بوده است. او اکنون در دوران بازنشستگی به سر می‌برد.

The Emergence of Ethical Man, Ktav Publishing House, March, 2005, 214p.¹

بررسی تاریخ اخلاق در فرهنگ‌ها و ملل مختلف است. نیز علل و عوامل مختلفی که منجر به پیدایش باید و نبایدهای اخلاقی و دانش اخلاق شده، بررسی گشته است.

Encyclopedia of Ethics (Second Edition), Lawrence C. Becker, Charlotte B. Becker,³ Routledge, 2001.

---

^۱- پیدایش اخلاق در میان بشر

^۲- تجارت و مسائل اخلاقی

^۳- دایرة المعارف اخلاق

این اثر اولین دایره‌المعارف در حوزه‌ی اخلاق است و برای پژوهشگران اخلاق بسیار ضروری و کارساز می‌باشد. نسخه‌ی جدید این دایره‌المعارف سه جلدی مورد بازنگری قرار گرفته و غنی‌تر شده‌است. حدود ۱۵۰ مدخل جدید به آن اضافه گردیده‌است. این اثر با حفظ و تأکید بر تئوری‌های اخلاقی، مقالاتی درباره‌ی زندگی‌نامه‌ی افراد، مدخل‌هایی در زمینه‌ی مسایل اخلاقی، شرح و توضیح سنت‌های عمده در اخلاق دینی، مسایل کاربردی اخلاق در نظریه، مقالات تحقیقی راجع به تاریخ اخلاق و اطلاعاتی پیرامون وضعیت اخیر اخلاق فلسفی در سراسر جهان را شامل می‌شود. از ویژگی‌های این اثر جامع، آوردن ارجاعات در درون مقالات و مشخص نمودن آنها با حروف بزرگ و اشاره به کتابنامه در پایان هر یک از مدخل‌ها است. اخلاق علمی حاکم بر جهان، ابعاد فلسفه‌ی اخلاق در سایر فرهنگ‌ها، موضوعاتی مانند فرااخلاق، مشکلات پایدار اخلاقی، مفاهیم اخلاقی، تئوری‌های اجتماعی، حقوقی و اخلاقی، اخلاق کاربردی و ارتباط میان اخلاق فلسفی و سایر زمینه‌ها، در دامنه‌ی موضوعات مورد بررسی دایره‌المعارف اخلاق قرار دارند. این اثر سه جلدی تقریباً مشتمل بر ۵۸۱ مدخل به صورت مقاله است و ۳۲۵ محقق برجسته در تدوین آنها کوشیده‌اند. نمایه‌ی موضوعی و نمایه‌ی اسمی پدیدآورندگان نیز در پایان آمده است. بلندی مقالات از ۵۰۰ تا ۹۰۰۰ کلمه است که هفتاد درصد آنها ۱۰۰۰ یا ۵۰۰۰ کلمه‌ای هستند. معمولاً اندازه‌ی مقالات متناسب با اهمیت فلسفی موضوع آنهاست. فهرست نام مؤلفان مقالات همراه با زندگی‌نامه‌ی مختصر آنان از ویژگی‌های این اثر است. در باب نقاط ضعف و قوت این اثر باید

گفت گاهی به موضوعات دارای اهمیت یکسان، مقدار مطلب متفاوت اختصاص یافته است. همچنین، در برخی موارد به موضوعات کم اهمیت‌تر توجه بیشتری معطوف شده است. مقایسه‌ی چاپ اول و دوم نشان می‌دهد مرور و بازنگری جدی و اساسی صورت نگرفته است. علاوه بر این، اطلاعات اکثر کتابشناسی‌ها نیز جدید و به روز نشده است.

¹ The Ethics Handbook: Right and Wrong for IT Professionals O'Reilly, ۲۰۰۴, & Associates Inc, 2004, 604p.

علاوه بر فضایل و مذمومات در عرصه‌ی زندگی عمومی مردم، هر قشر از جامعه به اقتضای شغل و حرفه‌ی خود نیازمند نظام اخلاقی ویژه‌ای هستند؛ از این‌رو عالمان اخلاق برای هر قشر، دستگاه اخلاقی خاصی طراحی کردند و کتاب‌هایی نوشتند؛ مثل: اخلاق دانشجویی، اخلاق کارگری، اخلاق کارمندی. اما یک قشر جامعه که از هر نظر تأثیر زیادی در جامعه‌ها ایفا می‌کنند، متخصصان اطلاع‌رسانی هستند. اگر جامعه‌ی اطلاع‌رسانان دارای اخلاقیات محمود و پسندیده باشند، تأثیرات مثبت و اگر اخلاقیات مذموم و پست داشته‌باشند تأثیر منفی و مخرب دارند. این کتاب در زمره‌ی اولین آثار است که نظام اخلاقی را برای جامعه اطلاع‌رسانان تدبیر کرده است.

---

^۱ - راهنمای اخلاق اطلاعاتی: باید و نبایدهای اخلاقی برای متخصصان فن‌آوری اطلاعات

Ethics in Context 2005.p1000, 2005August, ²Practising Law Institute, ¹

این‌که در سال ۲۰۰۵ چه زمینه‌هایی برای تحقق ارزش‌ها وجود دارد، نیز چه موانعی برای اجرای اخلاقیات هست مهم‌ترین دغدغه نویسنده‌ی این کتاب است. نویسنده با بررسی شرایط این دوره‌ی زمانی در چند کشور به بررسی اقتضائات و موانع اجرای ارزش‌ها پرداخته است.

Ethics in Plain English: An Illustrative Casebook for Psychologists Thomas, ³
F.Nagy, December 2004.

نویسنده مطالبی به زبان ساده همراه با تصاویر و نمودار در زمینه‌ی اخلاق و فضایل اخلاقی آورده است تا روانشناسان به راحتی بتوانند از آن استفاده کنند.

Ethical, Legal, And Professional Issues In Counseling, Theodore PhantRemley, ⁴
Barbara Herlihy, July 2005.

محدوده‌ی عملکرد قانونی در عرصه‌ی مشاوره را تحلیل کرده است. این‌که مشاور چه هنجارهایی را باید مراعات کند، انگیزه‌ی مؤلف در تألیف این کتاب بوده است.

---

^۱ - اخلاقیات در متن سال ۲۰۰۵

^۲ - موسسه اجرای قوانین

^۳ - اخلاقیات به زبان ساده: پرونده‌ای تشریحی برای روانشناسان

^۴ - مسایل تخصصی، حقوقی و اخلاق در مشاوره

The Ethics of Identity^{۲۰۰۴}iversity Press, Kwame Anthony Appiah , Princeton Un ,¹
, 384p.

امروزه بحران هویت در بسیاری از جوامع پیشرفته یا در حال پیشرفت مطرح است. مهار بحران هویت از طریق ترویج اخلاقیاتِ هویت‌بخش است. درباره‌ی نویسنده: وی استاد رشته‌ی فلسفه دانشگاه راکفلر و مرکز ارزش‌های انسانی دانشگاه پرینستون است. آثار او شامل دو جزوه پیرامون فلسفه‌ی زبان است. همچنین آثار دیگر وی مانند در خانه پدری‌ام؛ آفریقا در عرصه‌ی فلسفه‌ی فرهنگ و وجدان رنگین پوستان؛ اخلاق سیاسی نژادها بسیار قابل توجه بوده‌اند. او در تألیف بسیاری از آثار همکاری داشته که از آن جمله دایره‌المعارف تجارب آفریقا، و آفریقا - آمریکا را می‌توان نام برد. اثر اخیر وی به آن بیندیشید، مقدمه‌ای بر فلسفه‌ی معاصر است.

The Ethics of Management. ^{۲۰۰۵}Larue Tone Hosmer , February ,²

اخلاق مدیران و رفتارهای اخلاقی مثبتی که مدیران در رده‌های مختلف جامعه دارند بررسی کرده‌است.

The Ethics of World Religions.p^{۲۸۰} , ^{۲۰۰۵}Fogfree Inc , June ,³

---

^۱ - اخلاقیات هویت

^۲ - اخلاق مدیریت

^۳ - اخلاقیات ادیان جهان

به نظر نویسنده، اغلب ادیان شامل سه بخش اعتقادات، حقوق و اخلاق هستند. نیز اخلاق جوهری ادیان، به ویژه ادیان آسمانی است. دین بدون اخلاق، دین نیست. نویسنده به تعامل و نسبت‌سنجی دین و اخلاق را پرداخته، آنگاه عناصر اخلاقی در ادیان مهم جهان را استخراج و بررسی تطبیقی می‌کند.

Ethical Theory and Business Tom I. Beauchamp , Norman E. Bowie , Prentice ,¹
Hall , January 2004 .

نویسنده نظریات مهم دانشمندان اخلاق را در ارتباط با تجارت و کسب و کار در جامعه‌های مختلف تحلیل کرده حس سوداگرایانه را بررسی کرده‌است.

Ethics: Theory and Practice. ۲۰۰۵ Jacques P. Thiroux , Prentice Hall , J anuary ,²

در این کتاب مباحث تئوری و نظریات عالمان اخلاق، همچنین تحقق اجتماعی ارزش‌های اخلاق بررسی شده‌است. به ویژه‌ی رابطه تئوری با کارکرد عمل در حوزه‌ی هنجارهای اخلاقی تحلیل شده‌است.

Field Notes on The Compassionate Life: A Search For The Soul Of Kindness,³

---

^۱- تئوری اخلاق و تجارت

^۲- اخلاق در تئوری و عمل

^۳- زندگی سرشار از همدردی و ترحم: در جستجوی روح عطوفت

Marc Barasch , Rodale Pr , March 2005 , 352p.

مهربانی و عطوفت به عنوان مبنای رفتارهای اخلاقی و محرك انسان به سوی عمل و بایدها و نبایدها در این کتاب بررسی شده است. نویسنده طرفدار نظریه‌ی درون‌گرا، آن هم عاملیت نوع دوستی است؛ بنابراین برای انگیزش آدمی و انجام رفتارهای اخلاقی منش ویژه‌ای قایل است. این دیدگاه در مقابل نظریه‌ی مادی‌گرا در اخلاق است که به عوامل مادی توجه ویژه دارد.

Genetics, Theology, and Ethics (Paperback) Lisa Cahill , Crossroad ,¹
General Interest , April 2005 , 256p.

ارتباط سه مقوله‌ی خداشناسی، اخلاق و ژن پژوهی در این کتاب بررسی شده‌اند. نویسنده به بررسی این نکته می‌پردازد که تأثیر ژنتیک و نقش خدامحوری و الهیات در شکل‌گیری خلق و خوی مطلوب چه اندازه است. رفتارهای اخلاقی تا چه اندازه منتسب به نوع ژن‌ها و کدامیک مربوط به باور به خداوند و تدبیرهای الهی هستند؟ نویسنده به دقت به این پرسش‌ها پاسخ گفته و جنبه‌های مختلف آن را تحلیل کرده است. گروهی از کارشناسان اخلاق زیستی با تدوین مقالاتی راجع به چالش‌های اخلاق زیستی در جهان کنونی، در ارایه‌ی این مجموعه همکاری داشته‌اند. موضوع مقالات عبارت‌اند از: تحقیقات ژنتیک، شبیه‌سازی جنبه‌های اقتصادی،

---

¹- ژنتیک، الهیات و اخلاق

ژنتیک در چارچوب اخلاق، موانع اخلاقی ژنتیک و شبیه‌سازی، نقش ژن‌ها در شکل‌گیری اخلاق انسان و....

Hope for a Global Ethic: Shared Principles in Religious Scriptures Brian,¹
D.Lepard, October 2005.

نویسنده ابتدا بحران‌ها و مشکلات موجود در کشورهای جهان را تحلیل کرده،
آن‌گاه راهکارها و روش‌ها برای دستیابی به وضع مطلوب را توضیح می‌دهد.
مهم آن است که نویسنده تحلیل‌های خود را مبتنی بر آموزه‌های ادیان مهم بنا
کرده است. البته آموزه‌های مشترک ادیان را در نظر گرفته است. از این نظر، این
کتاب، تطبیقی در حوزه اخلاق دینی هم به شمار می‌آید.

An Introduction to Business Ethics Hill Humanities - Joseph Desjardins, McGraw,²
Social, January 2005, 288p.

بررسی مسائلی کلی و عمومی اخلاق بازرگانی است. هم‌اکنون اخلاق تجارت
مثل اخلاق دانشجویی و اخلاق کارگری، نظامی شناخته‌شده و بیانگر مسایل و
مشکلات اجرای هنجارها و ارزش‌های اخلاقی در عرصه بازرگانی است.

Issues in Journalism: A Discussion Guide for News Media Ethics, MaClary,³

---

¹ - اخلاق تجارت: تصمیم‌سازی‌ها و عوامل اخلاقی

² - درآمدی بر اخلاق تجارت

³ - مسائلی پیرامون مطبوعات: راهنمای بحث در مورد اخلاق رسانه‌های خبری

BookSurge Publishing , August 2005 , 108p.

اثر حاضر به منظور تشویق بحث و گفتگو پیرامون اخلاق رسانه‌های خبری تدوین شده‌است. شرکت کنندگان در گفتگوهای این گاهی همکلاسی‌ها و دوستان نویسنده هستند که مباحث جاندار و تفکربرانگیزی را مطرح می‌کنند. رویکرد نویسنده نیز منحصر به فرد است. در بخشی از این کتاب، سه روزنامه‌نگار برجسته با برگزاری میزگردی، جنبه‌های اختلاف‌برانگیز اخلاق رسانه‌ای را تحلیل می‌کنند. در پایان بحث نیز مجموعه پرسش‌هایی را برای دانشجویان و شرکت کنندگان مطرح می‌کنند. نویسنده نخست و سپس با گزارشگر خبری و سردبیر بوده و سپس با وی بیش از سی سال در دانشگاه هامبولت به تدریس اخلاق رسانه‌ی خبری مشغول بوده‌است.

Journal of Mass Media Ethics Exploring Question of Media Morality Lawrence,¹
Erlbaum Associates , December 31,2004 , 147p.

اخلاق رسانه‌ای یا اخلاق روزنامه‌نگاری یا اخلاق اطلاع‌رسانی از مهم‌ترین مباحث دهه‌ی اخیر در حوزه‌ی اخلاق بوده‌است؛ زیرا در این دوره تحولات شگرفی در اطلاع‌رسانی پیدا شد و رسانه‌هایی مثل اینترنت توسعه‌ی فراوان یافت. از سوی دیگر، متصدیان و دست‌اندرکاران این رسانه‌ها گاه با زیر

---

¹ - نشریه اخلاقیات رسانه و کنوکاری در مباحث اخلاق رسانه

پا گذاشتن ارزش‌ها موجب خسارت‌های فراوانی را فراهم کردند. از این‌رو عالمان اخلاق به عرضیه اخلاق رسانه‌ای همت گماشتند و وظایف عاملان و شاغلان رسانه‌ها را مشخص کردند.

¹ Legal Ethics : Rules , Statutes , and Comparisons Edition Langford ,Mohr ۲۰۰۵ ,
Zittrn , LexisNexis , 2005 .

بررسی احکامی است که در عرصه‌ی جامعه عمل می‌شود و دارای مبنای اخلاقی است. به عبارت دیگر، نقش و تأثیر اخلاق در نظام حقوقی را تحلیل کرده‌است.

² Media Ethics And Social Change.p۲۲۹, ۳۰,۲۰۰۴ Valerie Alia , Routledge , June ,

نقش اخلاق رسانه‌ای در تحولات اجتماعی در دو فرایند مثبت و منفی بررسی شده‌است. فقدان یک دستگاه کارآمد اخلاق رسانه‌ای موجب و زمینه‌ساز از بین رفتن هنجارها خواهد شد. برعکس، اخلاق رسانه‌ای جامع می‌تواند مسیر تحولات اجتماعی را به سوی مطلوبیت پیش ببرد.

³ Media Ethics: Cases and Moral Reasoning (7th Edition), Clifford G.Christians ,

---

^۱ - اخلاقیات قانونی: قوانین، مقررات و قیاس‌ها

^۲ - اخلاق رسانه و تحول اجتماعی

^۳ - اخلاق رسانه: قضایا و استدلال اخلاقی

Kim B. Rotzoll , Mark B. Fackler , Kathy Brittain Mckee , Robert H. Woods ,
Allyn & Bacon , September 2004 , 336p.

نویسنده به بررسی شیوه‌ی موردی و گردآوری دیدگاه‌های مختلف راجع به تجربیات حقیقی رسانه‌ها و بررسی آنها به شیوه‌ی موردی، ارتباط دو مقوله‌ی اخلاق و رسانه را بررسی کرده است، به طوری که خوانندگان را به تحلیل موقعیت‌های اخلاقی در عرصه‌ی ارتباط جمعی واقف می‌سازد. چهار بخش این اثر عبارتند از: اخبار، متقاعد سازی^۱ در تبلیغات، متقاعد سازی در روابط عمومی و تفریح و سرگرمی. اثر مزبور با تأکید بر طیف وسیعی از مسایل، مطبوعات، پخش، تبلیغات و روابط عمومی، ارزش‌های اخلاقی این حوزه‌ها را بررسی می‌کند. نویسنده با هدف توسعه‌ی آگاهی اخلاقی این پژوهش را انجام داده است.

Media Ethics: Issues & Cases Hill Companies-Philip Patterson , McGraw ,²
January 2005 , 318p.

مسایل مهم اخلاق رسانه‌ای در این اثر به دقت تحلیل شده است. به ویژه روی بحران‌های ناشی از تأثیرات اینترنت و روزنامه نگاری حساسیت بیشتری بوده است.

Media Ethics in the South African Context: An Introduction and Overview Lueas,³
M. Oosthuizen , Juta Academic , April 28,2004 , 184p.

---

^۱ - Persuasion

^۲ - اخلاق رسانه: مسایل و موارد

^۳ - درآمدی بر اخلاق رسانه در آفریقای جنوبی

این کتاب، اخلاق در آفریقای جنوبی، البته در محدوده‌ی ارزش‌های اخلاقی رسانه‌ای را بررسی می‌کند. مطالب این کتاب که ریشه در تئوری اخلاقی دارد راهنمایی برای تصمیم‌سازی‌های اخلاقی و فردی متخصصان رسانه و گروه‌های رسانه‌ای است. آفریقای جنوبی در دوره‌های حال و آینده در زمینه‌ی حاکمیت سیاسی، تبعیض نژادی، نقش رسانه‌ها در حقوق مدنی، جایگاه توسعه‌ی رسانه در آفریقای جنوبی، روش گزارش از خشونت، حق اختفا و خصوصی‌زیستن و جایگاه رسانه در تبلیغات مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته‌اند. برخی از مقررات، قوانین و آیین‌نامه‌های اجرایی در قوانین مؤسسات روابط عمومی و کمیسیون‌های مرتبط با امور رسانه نیز در این اثر بررسی شده‌اند.

Media Ethics with PowerWeb: Issues and Cases, Philip Patterson , Lee C. Wilkins ,¹
McGraw-Hill Humanities/Social Sciences/Languages , June 18,2004 , 318p.

این اثر نمونه‌های فرضی و واقعی را براساس نظریه‌ها و تئوری‌های اخلاقی بررسی می‌کند. در واقع نمونه‌های ارائه شده نقطه‌ی قوت آن را می‌رسانند. کتاب ابتدا به معرفی نظام‌های اخلاقی می‌پردازد و سپس، محدوده‌های مستلزم اجرای این نظام‌ها در رسانه، تبلیغات و مطبوعات را مشخص می‌کند. این اثر دوراهی‌های اخلاقی مرتبط با هرگونه رشته‌ی ارتباطی و مطالعات رسانه‌ای را نشان می‌دهد. همچنین می‌تواند منبع مفیدی برای واحدهای رشته مطبوعات و اخلاق رسانه باشد. این کتاب راهنمای اخلاقی مفیدی برای متخصصان رسانه محسوب می‌شود. برخی تحولات جهانی پس از یازده سپتامبر، مانند جنگ عراق، در این کتاب منعکس شده‌اند. نویسنده، وظایف اخلاقی متصدیان رسانه‌ها در جهان را به خوبی تحلیل کرده‌است.

The Moral Advantage: How to Succeed in Business by Doing the Right Thing.

---

¹ - اخلاق رسانه در شبکه قدرت: مسایل و واقعیت‌ها

Willit. ۲۰۰۴March , Yam Damon¹

عالمان اخلاقی در جهان معاصر، پژوهش‌هایی در زمینه‌ی موفقیت تجاری و نقش اخلاق در به نتیجه رساندن این موفقیت‌ها به انجام رسانده‌اند. به هر حال اخلاق‌پژوهان معاصر برخلاف دانشمندان اخلاق گذشته که اخلاق را مانع و سد راه پیشرفت و توسعه‌ی کسب و کار می‌دانستند، فضایل اخلاقی را عاملی برای دستیابی به موفقیت بیشتر ترسیم کرده‌اند.

Morality and Moral Controversies: Readings in Moral , Social and Political Philosophy. p۶۵۵ , ۲۰۰۵John Arthur , Prentice Hall , June²

این اثر مجموعه‌ای از متون معاصر و تاریخی و نیز مجموعه‌ی وسیعی از موضوعات را در بر می‌گیرد. مقالات موجود، مسایل سیاسی و اخلاقی جالب و بحث‌انگیز فلسفی عصر حاضر را مورد توجه قرار می‌دهد. در این اثر بسیاری از شیوه‌هایی که متفکران سنتی و معاصر برای برخورد با محدودیت‌های آثار کلاسیک استفاده می‌کنند مورد توجه قرار گرفته است. بخش‌های این کتاب تحت عناوین تئوری‌های کلاسیک اخلاق، دیدگاه‌های معاصر و منابع و زمینه‌های اخلاق قرار می‌گیرند. این کتاب می‌تواند در واحدهای فلسفه‌ی اجتماعی، سیاسی، اخلاق و اخلاق کاربردی مورد استفاده قرار گیرد.

Moral Issue in Business With Infotrac (9th edition). William H. Shaw , Vincent E³
Barry , Wadsworth Pub Co , January 2004 , 627p.

این اثر بخشی از اثر تجارت و مسایل اخلاقی است. در این مجلد به بررسی

---

^۱ - فضایل اخلاقی: روش پیشرفت در تجارت با عمل صالح

^۲ - اخلاقیات و مباحث اخلاقی: متون فلسفه‌ی اخلاقی، اجتماعی و سیاسی

^۳ - زشتی‌ها و فضیلت‌ها در زندگی روزمره: متون و مقدماتی در پیرامون اخلاق

اخلاق بازرگانی و باید و نبایدهایی که تجار باید مراعات کنند می‌پردازد.

Moral Intelligence: The Business Case For Finding And Following Your Moral
Compass.p224, 2005Fred Kie, Financial Times Management, April,¹

به نظر نویسنده، مدیر موفق کسی است که فراسات و هوشیاری اخلاقی داشته باشد و بتواند ارزش‌های اخلاقی را براساس شرایط و مقتضیات، یافته و آنها را متحقق سازد. تمامی مباحث کتاب درباره‌ی روش تحقق ارزش‌های اخلاقی در محیط تجاری است تا تجارت توسعه یابد.

Perspectives in Business Ethics. 2004Hartman, February. Laura P,²

این کتاب بررسی کلی مسایل اخلاق تجاری است.

Radical Honesty: How to Transform Your Life by Telling the TruthBrad,³
Blanton, Kirit N. Shah, March 2005, 277p.

آثار راست‌گویی و در مقابل دروغ در زندگی فردی و حیات اجتماعی بررسی شده‌است. دیدگاه نویسنده این است که صداقت و پرهیز از دروغ ریشه‌ای‌ترین اصل اخلاقی است که می‌تواند شالوده‌ی زندگی را به خوبی بسازد.

Regulation of Lawyers : Problems of Law and EthicsStephen Gillers, Aspen,⁴
Publishers, April 2005, 864p.

---

¹ - هوشیاری اخلاقی: تحقق و تداوم اخلاقیات در تجارت

² - دورنمایی از اخلاق تجارت

³ - صداقت بنیادین: شیوه شکل‌دهی به زندگی با حقیقت‌گویی

⁴ - نظارت حقوقدانان: مشکلات حقوقی و اخلاقی

معمولاً نخبگان حقوق بر روند اجرای مقررات و تحقق نظام حقوقی نظارت دارند. ضوابط اخلاقی این نظارت و این که حقوقدانان باید چه هنجارهایی را رعایت کنند در این اثر بررسی شده است.

Value And Virtue In A Godless Universe Erik J. Wielenberg . Cambridge Univ Pr,¹
, February 2005 .

نویسنده تلاش کرده به این پرسش پاسخ گوید: آیا نظام اخلاقی یا رفتارهای ارزشی را بدون اعتقاد به خداوند می توان پایهریزی کرد؟ به عبارت دیگر، نظام های سکولار چگونه اخلاق را سامان می دهند؟ و رفتارهای اخلاقی یا غایت اخلاقی در نظام سکولار پیرامون چه محوری یا بر اساس چه زیربنایی پایهریزی می شود؟

Vice & Virtue in Everyday Life : Introductory Readings in Ethics , Christina Hoff
Sommers , Fredric Tamler Sommers , January 2004 , 668p.

محاسن و رذایلی که در زندگی روزمره ی مردم وجود دارد تحلیل شده و روش اجتناب از رذایل و چگونگی کسب فضایل بررسی شده است. جریان شناسی انتقادی سیر پیشرفت علوم در دوران معاصر و به ویژه سده ی بیستم از منظر اخلاق است. نویسنده نخست از عدم تعهد و آزادی علوم در سیر خود انتقاد کرده و آثار آن را به ویژه در دو علم بیولوژی و ژنتیک بررسی کرده است. وی با بیان دغدغه های مختلف علم در سده ی بیستم اولین دغدغه را علوم اجتماعی، دومین را علم رفتاری و مسائل روان شناختی، سومین دغدغه را انرژی هسته ای و در فرجام چهارمین را انقلاب بیولوژیک برمی شمارد. در این میان، مؤلف رابطه ی اخلاق با فن آوری را برمی رسد و سپس ماهیت ایدئولوژیک علم و نظرات موافقان و مخالفان آن را نقل و نقد کرده و در نهایت از

---

¹ - ارزش ها و خوبی ها در دنیای بی خدا

پررنگ شدن جنبه‌ی عملی علم و بی‌اهمیت شمرده شدن ابعاد تئوریک آن سخن می‌گوید. مؤلف در پایان نتیجه می‌گیرد که هیچ جنبش علمی بدون اخلاق نه تنها سودی ندارد که سخت زیان‌بخش نیز هست و هر کوشش علمی باید همسان با اخلاق صورت بگیرد.
کلید واژه‌ها: علم و اخلاق، فن‌آوری، ژنتیک، بیولوژی
راهنمای درخواست اشتراك فصلنامه‌ی «اخلاق»

برای اشتراك سالانه مجله‌ی «اخلاق» فرم درخواست اشتراك یا رونوشت آن را تکمیل نمایید.
وجه اشتراك را به حساب جاری ۲۸۵۵ به نام دفتر تبلیغات اسلامی نزد بانک ملی ایران شعبه‌ی ۳۰۸۱ خیابان احمدآباد اصفهان واریز نموده، اصل فیش بانکی را به همراه فرم تکمیل شده‌ی اشتراك به نشانی مجله ارسال نمایید.
بهای اشتراك سالانه (چهار شماره پیاپی) جهت داخل کشور ۲۰/۰۰۰ ریال می‌باشد.
در صورت تغییر نشانی یا تأخیر در دریافت مجله با آدرس مجله مکاتبه یا با شماره‌ی تلفن ۰۲۲۲۵۲۰۶ - ۰۳۱۱ تماس حاصل فرمایید.

فرم درخواست اشتراك

نام و نام خانوادگی / مؤسسه: ...

تحصیلات:
از شماره:
کد پستی:

... شغل:
... تا شماره:
... صندوق پستی:

... نشانی:
...

نشانی: اصفهان - صندوق پستی ۱۸۶ / ۸۱۳۹۵ مجله‌ی «اخلاق»

تنظیم اولیه ج
غلطگیری ۳۳ صفحه اول ج
غلطگیری اول شدن کامل
۲۳+۳۷ ص تایپ ج
ویرایش

تایپ ۷ ص ن
ویرایش و غلطگیری کامل شدن آخر تیر ماه ۸۵